

УДК [378.011.3-051:78] : [378.014.6:005.6]

Скріпнікова Л. В.*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

У статті розглянуто принципи управління якістю, які покладено в основу міжнародного стандарту ISO 9000. Зважаючи на велике і зростаюче значення якості освіти в сучасному суспільстві, застосування принципів управління якістю в системі підготовки майбутніх учителів музики нині стає важливим чинником відповідного вдосконалення сучасної системи управління вищою освітою.

Ключові слова: система управління якістю, міжнародний стандарт ISO 9000, принципи управління якістю, учитель музики.

Останнім часом у нашій країні відбувається різке підвищення вимог до якості вищої освіти, що передбачає здійснення необхідних перетворень у вищих навчальних закладах. Цьому сприяє і наявна в сучасних умовах конкуренція на ринку освітніх послуг, яка зобов'язує вищі навчальні заклади своєчасно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі для успішного функціонування в умовах ринкової економіки. Застосування принципів управління якістю, покладених в основу міжнародного стандарту ISO 9000, допоможе вищим навчальним закладам досягти цілей у галузі якості підготовки майбутніх фахівців.

Питання застосування принципів управління якістю в системі підготовки фахівців вищих навчальних закладів розглядали вітчизняні й зарубіжні науковці. У працях науковців належну увагу приділено реформуванню професійної освіти на основі принципів якісного менеджменту (Н. Аниськіна, Т. Федосєєва), досвіду реалізації принципів менеджменту якості у вищій школі (Т. Толстих, Л. Семенова), застосування принципів якості у розробці систем управління якістю освіти (А. Чміль, В. Вікторов) та при стандартизації, сертифікації й оцінці результатів функціонування процесів надання освітніх послуг у виші (Г. Оборський, В. Гогунський, О. Савельєва). Проте в наукових дослідженнях недостатньо уваги приділено використанню принципів управління якістю в системі підготовки майбутніх учителів музики.

Мета цієї статті полягає в дослідженні принципів управління якістю в системі підготовки майбутніх учителів музики у вищих навчальних закладах.

Нові вимоги до якості підготовки майбутніх учителів музики, що диктуються часом, вимагають реорганізації системи управління та координації навчально-методичної, науково-методичної роботи у вищому навчальному закладі, що забезпечує удосконалення підготовки випускників.

В основі сучасного менеджменту якості – міжнародні стандарти ISO 9000. Цей стандарт дозволяє використовувати його як основу під час розробки системи менеджменту якості освіти та підготовки фахівців у вищих навчальних закладах.

Міжнародний стандарт ISO 9000 являє собою вимоги до систем менеджменту якості та спирається на вісім головних принципів Загального управління якістю (Total quality management): 1) орієнтація на споживача; 2) керівництво; 3) залучення співробітників; 4) процесний підхід; 5) системний підхід; 6) постійне вдосконалення; 7) прийняття рішень на основі фактів; 8) взаємовигідні відносини з постачальниками. Розглянемо деякі з них.

Принцип „Орієнтація на споживача” означає, що успіх організації залежить від усвідомлення та задоволення поточних і майбутніх потреб і очікувань потенційних споживачів та від розуміння й врахування потреб і очікувань зацікавлених сторін [5, с. 13]. Оскільки вищі навчальні заклади як частина соціально-економічної системи цілком залежать від своїх споживачів, їм необхідно виконувати вимоги та відповідати очікуванням споживачів і зацікавлених сторін.

* © Скріпнікова Л. В., 2013

У використанні цього принципу в системі підготовки майбутніх учителів музики необхідно по-перше, визначити споживачів і зацікавлені сторони та їхні вимоги (табл. 1), а по-друге – здійснити діяльність щодо задоволення цих вимог та постійно її вдосконалювати. Відповідно до визначення, поданого в стандарті ISO 9000 [4, с. 8], замовник – це „організація чи особа, яка отримує продукцію”, зацікавлена сторона – „особа чи група осіб, яка зацікавлена в діяльності чи успіху організації”.

Кожний вищий навчальний заклад, виступаючи в ролі поставщика, має шість основних „груп суб’єктів” (споживачів та зацікавлених сторін).

Таблиця 1

**Споживачі та зацікавлені сторони, їхні вимоги
до вищого навчального закладу**

Споживачі та зацікавлені сторони	Вимоги та очікування
Студенти	Задоволеність потреби у вищій музично-педагогічній освіті з метою забезпечення самовдосконалення, підвищення суспільного статусу
Музично-педагогічні працівники	Достойна робота й заробітна плата, сприятливі соціально-економічні умови для здійснення музично-педагогічної, наукової та навчально-методичної діяльності
Постачальники (музичні школи, ліцеї, коледжі та ін.)	Задоволеність результатами взаємодії та вигідних взаємовідношень
Роботодавці (загальноосвітні заклади)	Фахівці, які здібні ефективно працювати в нових швидкозмінних умовах
Держава, органи державної влади	Задоволення потреби в кваліфікованих працівниках та стабільності суспільства
Суспільство	Підготовка освічених і культурних людей, які здібні до постійного навчання та самовдосконалення

Вимоги зацікавлених сторін завдяки процесам вищого навчального закладу, який має ресурси, повинні перетворитися на кінцевий продукт – задоволеність зацікавлених сторін, що в стандартах якості представлено як вищий пріоритет.

Діяльність вищого навчального закладу щодо задоволення вимог споживачів та зацікавлених сторін передбачає:

- організацію навчального процесу за спеціальністю та напрямом підготовки відповідно до вимог стандарту вищого навчального закладу (ВНЗ), студентів, роботодавців;
- організацію освітньої послуги за дисциплінами, задовольняючи вимоги стандарту ВНЗ, студентів, професорсько-викладацького складу;
- організацію методичної, наукової, концертної, музично-просвітницької діяльності відповідно до вимог стандарту ВНЗ, студентів, постачальників, суспільства тощо.

Отже, принцип „Орієнтація на споживача” допомагає забезпечувати своїх споживачів та зацікавлених сторін послугами на рівні, продиктованому вітчизняним та світовим ринком освітніх послуг, постійно поліпшувати їхню якість на основі ефективного зворотного зв’язку.

Особливої уваги в системі підготовки майбутніх учителів музики потребують музично-педагогічні працівники вищого навчального закладу. Якість освіти та отримання затребуваних роботодавцями фахівців, у першу чергу, залежить від якості роботи викладачів.

Принцип „Залучення персоналу” означає, що співробітники всіх рівнів складають основу кожної організації, тому їх повне залучення надає можливість організації використовувати їхні компетенції з максимальною ефективністю [2, с. 252].

Залучення музично-педагогічних працівників до процесу музично-педагогічної, наукової та навчально-методичної діяльності з метою забезпечення високої якості підготовки майбутніх учителів музики можливе у процесі застосування соціально-психологічних методів: мотивації

як процесу стимулювання викладачів до діяльності та стимулювання як методу впливу на трудову поведінку. При цьому можливо використовувати матеріальні методи стимулювання (надбавки, премії та ін.) і нематеріальні методи стимулювання (самоствердження, визнання, похвала та ін.), які взаємно доповнюють та збагачують один одного.

Виключно важливим стає застосування принципу „Процесний підхід”, який передбачає використання ряду ефективних методів та інструментів управління якістю. Використання в організації системи процесів разом з їх ідентифікацією і взаємодіями, а також менеджмент процесів можна вважати процесним підходом.

У стандарті ISO 9000 зроблено акцент саме на процесному підході та зафіксовано, що його реалізація зумовлює:

- 1) визначення процесів, необхідних для системи управління якістю;
- 2) визначення послідовності та взаємодії цих процесів;
- 3) забезпечення наявності ресурсів та інформації, необхідних для забезпечення результативності функціонування цих процесів та управління ними;
- 4) забезпечення наявності ресурсів та інформації, необхідних для підтримання функціонування та моніторингу цих процесів;
- 5) здійснення моніторингу, вимірювання та аналізування цих процесів;
- 6) уживання заходів, необхідних для досягнення запланованих результатів та постійного поліпшення цих процесів [3, с. 2].

Процеси вищого навчального закладу повинні максимально охопити процеси, рекомендації до яких визначені в стандарті ISO 9000, що можна представити таким чином (загальний підхід представлено на рис. 1).

Відповідальність керівництва – це процеси управлінської діяльності керівного складу ВНЗ. Саме керівництво повинно визначати цілі й напрями діяльності ВНЗ, створювати умови для залучення викладачів, досягати поставлених цілей. На основі мети в галузі якості розробляється місія, стратегія і політика ВНЗ.

Надання освітньої послуги (основні процеси) – це процеси, безпосереднім результатом яких є випуск висококваліфікованого вчителя музики. Ці процеси повинні створювати цінності для ВНЗ, впливати на задоволеність внутрішніх і зовнішніх споживачів та зацікавлених сторін.

Управління ресурсами (допоміжні процеси) – це процеси, результатом яких є створення необхідних умов для здійснення основних процесів [1, с. 18]. Ці процеси лише опосередковано додають цінності до підготовки фахівців, але деякі з них можуть бути такими ж суттєвими, як і основні процеси.

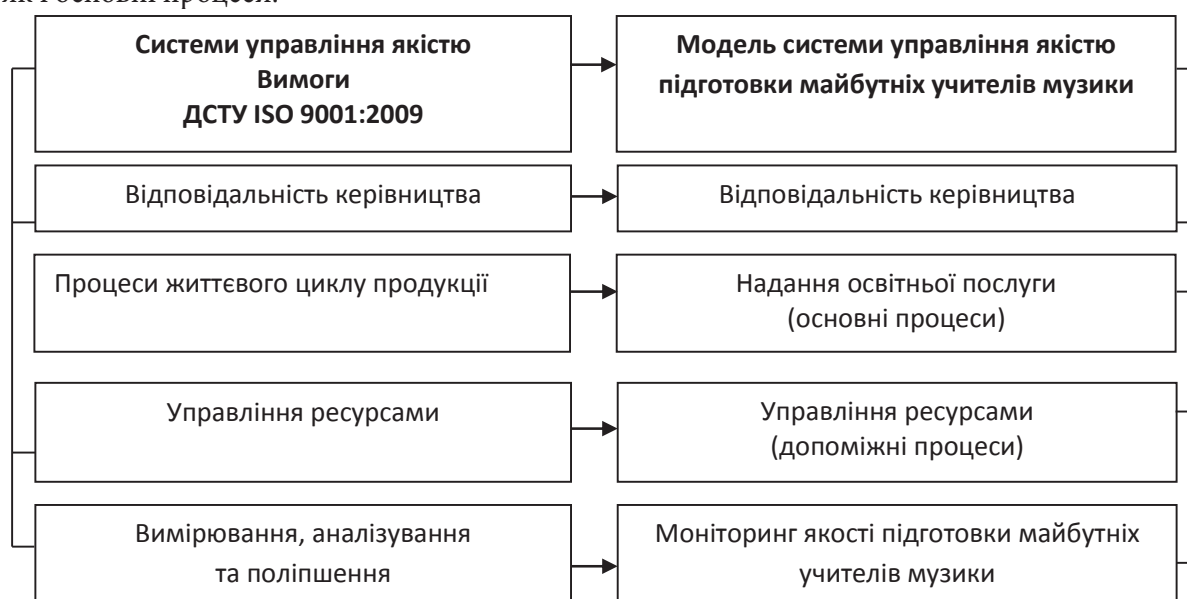

Рис. 1. Система управління якістю ISO 9000 та модель системи управління якістю підготовки майбутніх учителів музики

Процеси моніторингу якості підготовки майбутніх учителів музики – це процеси, які дозволяють забезпечити відповідність системи управління якістю встановленим вимогам та постійно поліпшувати результативність цієї системи.

Ефективність процесів, на думку Є. Хрикова, забезпечується призначенням керівника процесу, отриманням ним усіх необхідних ресурсів, наявністю в керівника документованих процедур виконання процесу (методик, інструкцій та ін.), побудова керівником системи збирання об'єктивної інформації про хід процесу, про параметри послуги, яку забезпечує цей процес, та задоволеність споживачів [6, с. 90].

Отже, застосування процесного підходу в системі підготовки майбутніх учителів музики надає можливість здійснювати менеджмент численних взаємопов'язаних видів діяльності, що забезпечує досягнення цілей у галузі якості освіти.

„Системний підхід” як один із принципів управління якістю тісно пов'язаний із процесним підходом. Відповідно до стандарту ISO 9000 управління процесами як системою „сприяє підвищенню результативності та ефективності організації при досягненні її цілей” [4].

Застосування системного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів музики передбачає: взаємодію процесів (процесу управлінської діяльності керівництва, основних, допоміжних та процесу моніторингу), що дозволяє вищому навчальному закладу визначати цілі; ідентифікацію процесів, що сприяють реалізації цих цілей; управління цими процесами як взаємопов'язаними елементами; пов'язування завдань, що виникають у рамках концепції якості, з політикою в галузі якості.

На особливу увагу в системі підготовки майбутніх учителів музики заслуговує такий принцип управління якістю як „Взаємовигідні відносини з постачальниками”. При цьому слід підкреслити, що застосування цього принципу, як зауважує Е. Сундарон, потребує ідентифікації основних постачальників та організації відкритих зв'язків і відношень, які базуються на:

- рівновазі короткострокових і довгострокових цілей обох сторін;
- обміні інформацією та планів на майбутнє;
- сумісній праці з усвідомленням потреб споживачів та поліпшенні процесів [5, с. 31].

Для взаємовигідних відносин із постачальниками вищому навчальному закладу необхідно налагодити процес взаємодії з музичними школами, ліцеями, коледжами та ін. При цьому під взаємодією розуміють процес безпосереднього або опосередкованого впливу суб'єктів (об'єктів) один на одного, що породжує їхню взаємну обумовленість і зв'язок [7, с. 46].

Процес взаємодії вищого навчального закладу та постачальників буде результативним тоді, коли вищі та середні спеціальні заклади музичного напрямку добре розумітимуть мету їхніх взаємовідносин. Ступінь розуміння визначається мірою усвідомлення проблем, які виникають в процесі підготовки майбутніх учителів музики. На основі регулярного аналізу всіх компонентів підготовки майбутніх учителів музики партнери зможуть планувати й організовувати музично-творчі центри, педагогічні практики, музично-навчальні заходи тощо.

Таким чином, застосування принципів управління якістю в системі підготовки майбутніх учителів музики є ефективним засобом поліпшення діяльності вищого навчального закладу, що надає йому можливість бути в низці провідних навчальних закладів країни.

Подальшого вивчення потребують питання, пов'язані з перевіркою ефективності запропонованих принципів управління якістю в системі підготовки майбутніх учителів музики.

Список використаних джерел

1. Ефимов В. В. Процессы и процессно-ориентированный подход : учебное пособие / Ефимов В. В. – Ульяновск : УлГТУ, 2005. – 84 с.
2. Оборський Г. О. Стандартизація і сертифікація процесів управління якістю освіти у вищому навчальному закладі / Г. О. Оборський, В. Д. Гогунський, О. С. Савельєва // Пр. Одес. політехнічного ун-ту. – 2011. – Вип. 1(35). – С. 251-255.

3. Система управління якістю. Вимоги (ISO 9001:2008, IDT) : ДСТУ ISO 9000:2009. – [Чинний від 2009-06-22]. – К. : Держспоживстандарт України 2009. – 34 с. – (Національний стандарт України).
4. Система управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2005, IDT) : ДСТУ ISO 9000:2007. – [Чинний від 2007-09-03]. – К. : Держспоживстандарт України 2008. – 35 с. – (Національний стандарт України).
5. Сундарон Э. М. Система менеджмента качества: [учебное пособие] / Сундарон Э. М. – Ч. 1. – Улан-Удэ : Изд-во ВСГТУ, 2007. – 180 с.
6. Хриков Є. М. Процесний підхід – провідний принцип управління якістю вищої освіти / Є. М. Хриков // Створення системи менеджменту якості освітніх послуг : досягнення та перспективи : [матеріали наук.-практ. конф.]. – Луганськ : Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2009. – С. 81 – 90.
7. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / Шапар В. Б. – Х. : Прапор, 2005. – 640 с.

In the article the principles of quality management, which are in the basis of the international standard ISO 9000 are examined. Bear in mind the increasing importance of the quality of education in modern society, the application of principles of quality management in the system of training of the future teachers of music is becoming an important factor of the corresponding improvement of the existing system of management of education today.

Key words: *system of quality management, international standards ISO 9000, quality management principles, the teacher of music.*

УДК783.65(477)(92)

Смоляк О. С.*

СЕРІАЦІЙНИЙ ПРИНЦИП РОЗГОРТАННЯ МЕЛОДІЇ В ОБРОБЦІ ОБРЯДОВОЇ ПІСНІ «КОЗА» МИКОЛИ ЛЕОНТОВИЧА

У статті зроблено спробу проаналізувати серіаційний спосіб розгортання мелодії в обробці календарно-обрядової пісні «Коза» для мішаного хору Миколи Леонтовича. Зосереджено увагу на використанні трихордно-тетрахордних елементів, що є основним засобом підголосковості в старовинній старо-новорічній щедрівці. Доведено, що тричастинність є основною формотворчою базою для сюжетного розвитку обрядової пісні «Коза».

Ключові слова: *Микола Леонтович, серіаційний спосіб розгортання мелодії, варіація, тричастинна форма, хорова обробка, чотириголосе звучання.*

В українському музикознавстві протягом останніх десятиліть творча спадщина Миколи Дмитровича Леонтовича (1877–1921) все частіше привертає увагу дослідників. Його композиторський геній ще до сьогодні в повній мірі не осмислений через модальний спосіб мислення та неповторність у підході до обробок українських народних пісень. Микола Леонтович, на відміну від багатьох композиторів-сучасників підходив до опрацювання народних пісень по-своєму, глибоко відчуючи їхній мелосний потенціал. Кожна обробка народної пісні Миколи Леонтовича – це інкрустована найдрібнішими мелосними прикрасами картина з народного життя, зокрема його обрядових дійств, побутових і соціальних реалій.

Дослідженням творчої спадщини Миколи Леонтовича займалися українські вчені-музикознаці М. Гордійчук [2], В. Дяченко [3], П. Козицький [9], Н. Герасимова-Персидська [1], В. Золочевський [5], Б. Луканюк [12], Б. Фільц [15], Л. Пархоменко [13], А. Завальнюк [4],

* © Смоляк О. С., 2013